

MUSIC

INDONÉSIE · INDONESIË
ALOYSIUS SUWARDI
PLANET HARMONIK

17 JANVIER '18
TERARKEN

ALOYSIUS SUWARDI

PLANET HARMONIK

ALOYSIUS SUWARDI,
compositie, leiding · composition, direction & vibrandér
RIZKI AINANDA UTAMA, zang · chant
DENI WARDANA, SUNARSO, RASITA SATRIANA, SETYO PURWADI,
klonthong & centhuwing
IMAM NUGROHO NOTALI KUSUMO, kyunthung
ACUS PRASETYO, klinthing
SRI HARDIYONO WULAT, AGUNG SRIYANTO,
glendhung
DANANG ARI PRABOWO, YULI DWI PURWANTO, ARI PRASETYO,
YOHANES SRI RAHARJO, YAYANK EKO ADJIE SAPUTRO,
glendhang
EDI PRASETYO, glendhang & thering
GURITNO, klenthâr

EEN SLEUTEL TOT HET ONZICHTBARE

Aloysius Suwardi, ook gekend als “de man met duizend talenten”, is niet alleen een internationaal gerenommeerde Indonesische gamelancomponist. Hij is ook universiteitsdocent, instrumentenstemmer, uitvinder van experimentele instrumenten en etnomusicoloog.

Aloysius Suwardi is in 1951 geboren in Sukoharjo in de Indonesische provincie Midden-Java. Hij studeerde gamelan aan het conservatorium van Kokar en zette zijn opleiding voort aan de Indonesische Muziekacademie van Surakarta. Daarna trok hij naar de Wesleyan University in de Verenigde Staten om er etnomusicologie te studeren en zich zo nog verder in de muziek te verdiepen. Toen hij zijn diploma op zak had, bouwde hij een stevige reputatie op als gamelandoocent aan een aantal universiteiten in de VS, Canada en Australië.

Daarnaast is Aloysius Suwardi ook, en vooral, een van de toonaangevende componisten van Indonesië. Hij onderscheidt zich met zijn doorgedreven moderne benadering van de gamelan. Het instrumentarium van dat traditionele Javaanse orkest bestaat doorgaans uit een aantal bronzen metallofonen, gongs, een rebab (een tweesnarige vedel) en trommels met twee vellen, soms nog aangevuld met een bamboefluit, een citer of een xylofoon. Twee groepen zangers vervolledigen het orkest, met de vrouwenstemmen aan de ene kant en de mannenstemmen aan de andere kant. Suwardi behoudt de essentie van die bezetting, maar vervangt de traditionele instrumenten door zijn zelfbedachte instrumenten. Daarbij gaat hij uit van een precieze vorm die hij voor ogen heeft, of werkt hij naar een specifiek klankbeeld toe. Zo is de vibrandér die Suwardi bespeelt een mengvorm van de Javaanse gender (een metallofoon) en de westerse vibrafoon. Zijn glendhung en glendhang bestaan dan weer uit een aantal metalen staven die verticaal zijn opgehangen voor een paneel en die de

muzikant met een houten hamer aantikt. De klenthar is een gelijksoortig instrument. Alleen staan de staven hier rechtop en is er geen achterwand. En dan zijn er ook nog de instrumenten zoals de kyunthung, de klonthong, de klonthang en de klinthing: metalen klokken met een buisvormige klankkast die elk hun eigen register hebben. Hun naam – telkens een onomatopee – hebben ze te danken aan de klank die ze voortbrengen.

Aloysius Suwardi brengt *Planet Harmonik* nu voor het eerst buiten zijn geboorteland. In dit project zet hij een aantal instrumenten in die hij vanaf de jaren 1980 gaandeweg heeft ontwikkeld. Hij stelt het instrumentarium ten dienste van het project dat is gebaseerd op het pythagorische idee van de ‘harmonie der sferen’. Volgens die theorie, die is ontwikkeld in de 6e eeuw voor onze tijdrekening, laat elke planeet een heel eigen toonaard weerlinken. De wiskundige verhoudingen tussen de intervallen tussen de noten (1/2 voor de octaaf, 2/3 voor de kwint, 3/4 voor de kwart ...) zijn een afspiegeling van de indeling van het heelal en de planeten. In die visie beantwoordt het heelal aan wiskundige wetten waaraan de muziek van nature uit onderworpen is, en zo kan diezelfde muziek een verklaring bieden voor de onzichtbare fenomenen. Vandaar ook dat kunstenaar en uitvinder Leonardo da Vinci meer dan tweeduizend jaar na Pythagoras schreef: ‘Als de dichter het zichtbare wil voorstellen, moet hij het afleggen tegen de schilder, en als hij het onzichtbare tot leven wil wekken, moet hij de duimen leggen voor de muzikant.’

UNE CLÉ DE L'INVISIBLE

Surnommé « l'homme aux mille talents », Aloysius Suwardi est non seulement un compositeur indonésien de gamelan de renommée internationale, mais il est également professeur d'université, accordeur, inventeur d'instruments expérimentaux et ethnomusicologue.

Né en 1951 à Sukoharjo dans la province de Java central, Aloysius Suwardi étudie le gamelan au conservatoire de Kokar puis à l'Académie de musique indonésienne de Surakarta. Il approfondit ensuite ses connaissances aux États-Unis, à la Wesleyan University, où il suit des études d'ethnomusicologie. Une fois diplômé, il épouse une carrière de professeur de gamelan et se forge une solide réputation en enseignant au sein d'universités aux États-Unis, au Canada et en Australie.

Aloysius Suwardi est aussi et surtout l'un des compositeurs les plus en vue d'Indonésie. Il se démarque de ses contemporains par son approche résolument moderne du gamelan. Cet orchestre traditionnel de la culture javanaise réunit généralement une série d'instruments métallophones en bronze, des gongs, un rebâb (instrument à cordes frottées) et des tambours à deux peaux, auxquels s'ajoutent parfois une flûte en bambou, une cithare ou un xylophone ; deux groupes de chanteurs se joignent à l'orchestre, avec les voix féminines d'un côté et les voix masculines de l'autre. Suwardi conserve l'essence de cet effectif orchestral, mais substitue aux instruments traditionnels ses propres inventions. Ses instruments sont conçus de deux manières : soit selon une idée précise de la forme et de l'aspect imaginé, soit en fonction d'une image sonore spécifique. Le *vibrandère*, par exemple, dont joue Suwardi, combine le *gendèr* javanais (un métallophone) et le vibraphone occidental. Le *glendhung* et le *glendhang* consistent en une série de tiges de métal suspendues

verticalement devant un panneau, que le musicien frappe en certains endroits à l'aide d'un maillet. Le *krentâr* se rapproche de ces instruments, sauf que ses tiges sont posées et non suspendues, et qu'il n'a pas de panneau. Enfin, des instruments comme le *klunthung*, le *klonthong*, le *klonthang* ou le *klinthing* sont des cloches métalliques munies de résonateurs tubulaires et se différencient entre eux par leur tessiture. Leur nom - des onomatopées - font écho au son produit par chacun de ces instruments.

Dans *Planet Harmonik*, qu'il présente pour la première fois hors de son pays natal, Aloysius Suwardi réunit ainsi une sélection d'instruments élaborés au fil du temps depuis les années 1980. Il met cet instrumentarium au service de ce projet reposant sur l'idée pythagoricienne de la Musique des Sphères. Selon cette théorie développée au VIe siècle avant notre ère, chaque planète émet une tonalité qui lui est propre et les rapports mathématiques contenus dans les intervalles des notes de musique (1/2 pour l'octave, 2/3 pour la quinte, 3/4 pour la quarte...) recèlent en eux l'organisation de l'univers et des planètes. Selon cette conception, la musique étant soumise aux lois mathématiques qui régissent l'univers, elle permettrait d'expliquer les phénomènes de l'invisible. C'est ainsi qu'un artiste et créateur tel que Léonard de Vinci écrira plus de deux millénaires après Pythagore : « Le poète, pour représenter l'univers visible est bien en dessous du peintre, et pour l'univers invisible, il est bien en dessous du musicien. »